

ЛЕКСИЧНІ ПАТЕРНИ ТА ОЦІННЕ ФРЕЙМУВАННЯ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ В КАНАДСЬКОМУ МЕДІАДИСКУРСІ

LEXICAL PATTERNS AND EVALUATIVE FRAMING OF THE RUSSIA–UKRAINE WAR IN CANADIAN MEDIA DISCOURSE

Зайкіна Л.В.,

orcid.org/0009-0009-5728-1441

старший викладач кафедри англійської мови

Національного університету «Києво-Могилянська академія»

Повномасштабна війна Російської Федерації проти України, що розпочалася у лютому 2022 року, стала не лише ключовою подією сучасної геополітики, а й потужним дискурсивним феноменом, який активно конструюється та інтерпретується засобами масової інформації. У цьому контексті особливого значення набуває аналіз мовних механізмів, за допомогою яких медіа формують суспільне розуміння війни, визначають ролі учасників конфлікту та задають оцінну рамку подій. Статтю присвячено дослідженню лексичних патернів і стратегій оцінного фреймування війни Росії проти України в канадському медіадискурсі.

Метою дослідження є виявлення домінантних лексико-семантичних полів, оцінних маркерів та прагматичних засобів, що використовуються у провідних канадських медійних джерелах для репрезентації війни. Матеріалом дослідження слугували публікації канадських загальнонаціональних видань CBC News, The Globe and Mail та Toronto Star, оприлюднені у період 2022–2024 років. Методологічну основу становлять методи лексико-семантичного та дискурсивно-прагматичного аналізу, а також елементи концептуального аналізу метафор.

У результаті дослідження встановлено, що канадський медіадискурс війни характеризується стабільним набором лексичних домінант, які групуються навколо кількох ключових семантичних полів: агресії та насильства, опору й агентності України, гуманітарних наслідків війни, а також міжнародної політики та безпеки. Лексика, що описує дії Росії, має чітко виражене негативно-оцінне забарвлення й супроводжується маркерами делегітимації та морального осуду. Натомість Україна постає в дискурсі як активний суб'єкт опору, наділений характеристиками стійкості, солідарності та демократичної легітимності. Значну роль у формуванні оцінного фреймування відіграють метафоричні моделі, які посилюють емоційний вплив повідомлень і сприяють закріпленню проукраїнської позиції.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному аналізі англійської лексики канадських медіа з урахуванням її семантичних, оцінних і прагматичних функцій, а також у висвітленні специфіки канадського медіадискурсу війни як окремого національного варіанту західного інформаційного простору.

Ключові слова: медіадискурс, лексичні патерни, оцінне фреймування, війна в Україні, канадські медіа, англійська мова.

The full-scale Russian Federation war against Ukraine, which began in February 2022, has become not only a pivotal event in contemporary geopolitics but also a powerful discursive phenomenon actively constructed and interpreted by mass media. In this context, the analysis of linguistic mechanisms through which media shape public understanding of the war, define the roles of conflict participants, and establish evaluative framing is of particular importance. This article investigates lexical patterns and evaluative framing strategies of the Russia–Ukraine war in Canadian media discourse.

The aim of the study is to identify dominant lexical-semantic fields, evaluative markers, and pragmatic means employed in leading Canadian media sources to represent the war. The corpus consists of publications from CBC News, The Globe and Mail, and Toronto Star during 2022–2024. The methodological framework includes lexical-semantic analysis, discourse-pragmatic analysis, and conceptual metaphor analysis.

The study finds that Canadian media discourse on the war is characterized by a stable set of lexical dominants grouped around several key semantic fields: aggression and violence, Ukrainian resistance and agency, humanitarian consequences of the war, and international politics and security. Lexis describing Russian actions carries a clearly negative evaluative load, accompanied by delegitimization markers and moral condemnation. Ukraine, in contrast, is presented as an active subject of resistance endowed with resilience, solidarity, and democratic legitimacy. Metaphorical models play a crucial role in shaping evaluative framing, enhancing the emotional impact of reports and reinforcing a pro-Ukrainian position.

The scientific novelty of the research lies in the comprehensive analysis of English-language lexicon in Canadian media considering its semantic, evaluative, and pragmatic functions, and highlighting the specifics of Canadian war discourse as a distinct national variant of Western information space.

Key words: media discourse, lexical patterns, evaluative framing, war in Ukraine, Canadian media, English language.

Постановка проблеми. Мова виступає не лише інструментом комунікації, а й засобом конструювання соціальної реальності та формування колективного сприйняття подій [3]. У рамках критичної лінгвістики та критичного дискурс-аналізу

мова розглядається як соціальна практика, що відтворює владні відносини та ідеологічні позиції [6, с. 45; 7, с. 102]. В умовах повномасштабної війни Російської Федерації проти України канадські медіа відіграють ключову роль у визначенні

суспільного розуміння конфлікту, конструюванні образів його учасників та формуванні оцінки подій. Засоби масової інформації через мовні практики встановлюють межі легітимності, підкреслюють моральну оцінку дій учасників війни та формують емоційне забарвлення повідомлень.

Особливу увагу слід приділяти лексичним одиницям, що описують дії Росії та України. Вони не лише передають фактологічну інформацію, але й виконують оцінні функції, створюють когнітивні моделі сприйняття та задають рамки інтерпретації подій [11, с. 212]. У цьому контексті лексика стає інструментом впливу на громадську думку, конструювання наративів і закріплення домінуючих оцінок конфлікту. Незважаючи на численні публікації та аналітичні матеріали, системного дослідження лексичних патернів канадських англомовних медіа, що поєднує семантичний, оцінний і прагматичний аспекти, досі не проводилось [10, с. 78; 12, с. 34]. Наукова література переважно зосереджена на політичних і геополітичних аспектах війни, тоді як мовний компонент, особливо оцінне фреймування та роль лексики, залишається недостатньо висвітленим. Таким чином, виникає потреба в системному лексико-семантичному та дискурсивному аналізі канадського медіадискурсу, що дозволяє виявити механізми формування суспільної думки та специфіку оцінних стратегій у сучасних англомовних медіа.

Дослідження спирається на кілька взаємопов'язаних теоретичних підходів. Критичний дискурс-аналіз надає методологічну основу для вивчення взаємозв'язків між мовою, владою та ідеологією. У контексті медіадискурсу війни він дозволяє простежити, як мовні вибори конструюють певну версію реальності, делегітимізують одних акторів і легітимізують інших [6, с. 49; 17, с. 122]. Теорія фреймування пояснює, як медіа, виділяючи окремі аспекти подій та ігноруючи інші, задають рамки для інтерпретації аудиторією. Лексичне фреймування, як-от вибір між словами *operation* та *invasion*, активує різні когнітивні структури у свідомості читача [5, с. 53; 9, с. 78].

Теорія концептуальних метафор розглядає метафору як фундаментальний когнітивний механізм, за допомогою якого абстрактні поняття осмислюються через конкретний досвід. У медійному дискурсі війни концептуальні метафори, такі як «ВІЙНА – ЦЕ СПОРТ», «ДЕРЖАВА – ЦЕ ЛЮДИНА», «ПОЛІТИКА – ЦЕ ВІЙНА», виступають потужними інструментами оцінки та переконання [11, с. 215; 13, с. 44]. Прагмалінгвістика

дозволяє вивчати мовні акти оцінки, звинувачення, засудження чи схвалення, які у медіатекстах реалізуються через оцінну лексику, модальність та конотації [1, с. 42; 14, с. 33].

Аналіз останніх досліджень. Світова мовознавча література активно досліджує медіадискурс війни. Класичні підходи критичного дискурс-аналізу дають змогу вивчати роль мови у владі та конструюванні ідеологій [6, с. 45; 7, с. 102]. Van Dijk приділяє увагу когнітивним та соціальним аспектам медіадискурсу, підкреслюючи взаємозв'язок мови та влади [17, с. 124]. Дослідження лексичних патернів та метафор у політичному дискурсі представлені у працях Baker та Charteris-Black [2, с. 33; 4, с. 67]. Charteris-Black аналізує, як метафори формують суспільну думку щодо війни та тероризму [4, с. 70], а Musolff показує, як концептуальні метафори стають частиною ідеологічних наративів [13, с. 46]. Baker демонструє методи корпусного аналізу для виявлення лексичних патернів у медіатекстах [2, с. 38].

Дослідження останніх років, присвячені війні в Україні, здебільшого зосереджуються на політичних або геополітичних аспектах та глобальному інформаційному потоці [10, с. 78; 12, с. 34; 15, с. 234]. Прикладом міждисциплінарного дослідження є збірка *The Routledge Companion to Media and the War in Ukraine* (2023), де лінгвістичний аспект подано фрагментарно. Водночас системний лексико-семантичний і оцінний аналіз канадських медіа, зокрема роль метафор і прагматичних засобів формування суспільної оцінки, залишається недостатньо дослідженим. Це створює науковий пробіл, який покликане заповнити наше дослідження, зосереджене на мовних механізмах конструювання оцінного фрейму війни Росії проти України у канадських англомовних ЗМІ.

Матеріал та методи дослідження. Матеріалом дослідження стали публікації провідних канадських англомовних медіа: *CBC News*, *The Globe and Mail* та *Toronto Star*, оприлюднені з 24 лютого 2022 року по грудень 2024 року. Загальна кількість текстів становила близько 150 публікацій різних жанрів, включно з новинами, аналітикою, колонками та редакційними матеріалами.

Для аналізу застосовано комплекс методів: корпусно-лінгвістичний аналіз для визначення ключових слів і частотності їх використання; лексико-семантичний аналіз для класифікації лексики за семантичними полями та виявлення конотативних значень; дискурсивно-прагматичний аналіз для дослідження мовних актів, пресупозицій та стратегій делегітимації; концептуальний

аналіз метафор за методикою MIPVU; елементи контент-аналізу для квантифікації окремих лексичних категорій [2, с. 36; 11, с. 220].

Основні результати дослідження. Канадський медіадискурс війни характеризується стійкими лексичними домінантами, які групуються у кілька основних семантичних полів і виконують різні функції: від інформативної до оцінної та емоційної. Поле «Агресія РФ» включає базову лексику, що позначає воєнні дії та акт агресії, такі як *invasion, war, aggression, attack*. Ці номінації системно супроводжуються оцінними маркерами, що підсилюють моральне засудження і підкреслюють нелегітимність дій Росії: *unprovoked, unjustified, illegal, brutal* [12, с. 34]. При цьому часто використовуються контекстуальні уточнення, що посилюють негативне забарвлення, наприклад: «an unprovoked and brutal invasion that shocked the world» (*The Globe and Mail*, 25.02.2022). Крім того, медіа активно апелюють до історичних аналогій, проводячи паралелі з Другою світовою війною та іншими конфліктами, що посилює сприйняття Росії як повторювача злочинних практик минулого. Лексика цього поля включає також терміни, пов'язані з військовими злочинами та порушенням міжнародного права: *atrocities, war crimes, barbarism, terror*, які зазвичай супроводжуються конкретними фактологічними прикладами, наприклад, подіями в Бучі та Маріуполі [12, с. 36].

Поле «Опір України» формує образ України як активного, героїчного суб'єкта. Лексеми *bravery, courage, heroic resistance, resilience* створюють когнітивний образ нації, що чинить мужній опір, а приклади використання, такі як «Ukraine's heroic resistance defies expectations» (*CBC News*, 04.03.2022), підкреслюють стабільність та непохитність українського суспільства [10, с. 78]. Крім цього, медіа акцентують єдність та солідарність населення, використовуючи лексичні одиниці *unity, solidarity, spirit*, що підсилює позитивне сприйняття країни. Лексеми, що стосуються легітимності держави, наприклад *democratically elected government, fight for freedom, sovereign nation*, підкреслюють протиставлення демократичної легітимної України і агресивної, нелегітимної Росії, що закріплює моральну дихотомію «добро – зло» у свідомості читача.

Семантичне поле гуманітарних наслідків акцентує увагу на цивільних жертвах, гуманітарних катастрофах та масштабі руйнувань. Лексика *civilian casualties, humanitarian catastrophe, refugee crisis, displaced people, war-torn cities* формує емоційний ефект і створює когнітивну модель співп-

ереживання. Через детальне висвітлення трагедій медіа формують гуманістичну рамку, апелюючи до універсальних цінностей і сприяючи мобілізації міжнародної допомоги. Крім того, повідомлення часто супроводжуються конкретними цифрами, цитатами очевидців і зображеннями, що додатково підсилює емоційний ефект і переконує аудиторію у необхідності підтримки України.

Лексика міжнародної реакції, зокрема *sanctions, diplomatic efforts, UN resolutions, military aid, NATO summit*, має більш нейтральний або технічний характер, однак її використання у текстах спрямоване на демонстрацію глобальної підтримки України та конструювання фрейму «об'єднана міжнародна спільнота проти агресора». Підкреслюється роль Канади у глобальних ініціативах, що підсилює уявлення про країну як активного учасника міжнародної політики і морального лідера серед західних держав.

Концептуальні метафори посилюють когнітивне сприйняття конфлікту та слугують ключовими елементами оцінного фрейму. Метафора «ВІЙНА – ЦЕ ДРАМА» конструює образ конфлікту як масштабного, глобально значущого процесу, де світ спостерігає за розвитком подій: «*the world is watching*», «*the stage of international politics*», «*unfold*». Образ України поєднує метафори ЖЕРТВИ і БІЙЦЯ («*suffering nation*», «*innocent civilians*», «*fight for survival*», «*frontline of democracy*»), формуючи складний, але позитивний наратив про активну стійкість та моральну правоту нації. Образ Путіна та Росії як зла підкреслюється метафорами хвороби та токсичності («*the cancer of Putin's aggression*», «*malign influence*», «*toxic regime*»), що радикалізує сприйняття ворога і конструює образ глобальної загрози. Метафори підтримки України («*the moral imperative to help*», «*stand with Ukraine*», «*test of the free world*») переводять геополітичні процеси у площину етичного вибору, апелюючи до моралі та цінностей читачів [11, с. 215; 13, с. 46].

Прагматичні стратегії реалізуються через комплекс взаємопов'язаних механізмів: делегітимацію Росії за допомогою нейоративної лексики (*regime, oligarchs, propaganda*), контрастне протиставлення лексем з позитивною і негативною конотацією («*Ukraine's defenders vs. Russia's invaders*»), присвоєння відповідальності через активні та пасивні конструкції («*Russian forces shelled a hospital*» vs. «*civilians were killed*»), легітимацію України через лексику західних цінностей (*freedom, democracy, European choice*), а також активну апеляцію до емоцій читачів через опис страждань цивільних, пряму мову оче-

видців та деталізацію гуманітарних катастроф. Синергетичне поєднання цих елементів забезпечує формування стійкого проукраїнського наративу і підсилює когнітивну та емоційну залученість канадської аудиторії.

Висновки. Дослідження показало, що канадський медіадискурс формує стійку проукраїнську позицію через використання специфічних лексичних патернів, оцінних маркерів та метафоричних моделей. Лексика, що описує дії Росії, має системно негативне оцінне забарвлення і супроводжується маркерами делегітимації, тоді як Україна репрезентується як активний суб'єкт опору з рисами стійкості, солідарності та демократичної легітимності.

Метафоричні моделі посилюють емоційний ефект повідомлень і сприяють закріпленню проукраїнської позиції у свідомості канадської аудиторії. Цей дискурс не лише відображає політичну позицію Канади, але й активно конструює її, формуючи громадську думку на підтримку санкцій та гуманітарної допомоги Україні.

Перспективи подальших досліджень включають порівняльний аналіз медіадискурсу інших англomовних країн, динамічний аналіз змін лексичних патернів від фази «шоку» до фази «затяжної війни», аналіз візуального дискурсу та порівняння локальних і національних канадських медіа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Austin J. L. *How to Do Things with Words*. Oxford : Clarendon Press, 1962. 166 p.
2. Baker P. *Using Corpora in Discourse Analysis*. London : Continuum, 2006. 196 p.
3. Berger P., Luckmann T. *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. New York : Anchor Books, 1966. 249 p.
4. Charteris-Black J. *Politicians and Rhetoric: The Persuasive Power of Metaphor*. Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2004. 240 p.
5. Entman R. M. Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*. 1993. Vol. 43, no. 4. P. 51–58. DOI: 10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x.
6. Fairclough N. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London : Longman, 1995. 265 p.
7. Fairclough N. *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London : Routledge, 2003. 270 p.
8. Fowler R., Hodge B., Kress G., Trew T. *Language and Control*. London : Routledge & Kegan Paul, 1979. 260 p.
9. Goffman E. *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Boston : Northeastern University Press, 1974. 586 p.
10. Jones P. Language and war reporting: Canadian perspectives. *Journal of Media Linguistics*. 2022. Vol. 15, no. 3. P. 78–94.
11. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago : University of Chicago Press, 1980. 242 p.
12. Lee S. Media representation of the Ukraine war. *Canadian Journal of Communication*. 2023. Vol. 48, no. 2. P. 34–56.
13. Musolf A. *Metaphor and Political Discourse*. Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2004. 190 p.
14. Searle J. R. *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge : Cambridge University Press, 1969. 203 p.
15. Smith L. Evaluative framing in English-language media. *Discourse Studies*. 2023. Vol. 25, no. 4. P. 234–256.
16. Van Dijk T. A. *Discourse and Power*. Houndmills : Macmillan, 1998. 308 p.
17. Van Dijk T. A. *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*. London : Sage, 2006. 432 p.

Дата першого надходження рукопису до видання: 21.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 19.12.2025

Дата публікації: 31.12.2025